મેઘરાજાને વિનંતિ.

રચનાર તથા છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.
શાહ. કેશવલાલ જમનાદાસ. પાલખીવાળા.
અમદાવાદ.

દોહરો.

મેઘરાય માનો હવે, સૃષ્ટિના સરદાર;
અરજી આ ઉરેધરી, વરસો મુસળધાર.

અમદાવાદ.

શ્રી 'સત્યપ્રકાશ' પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં શા. પ્રેમચંદ નહાલચંદ તથા
ડાહ્યાભાઇ શકરાભાઇ ગાંધીએ છાપ્યું.

સંવત ૧૯૬૭ સને ૧૯૧૧

આવૃત્તિ ૧ લી. પ્રત ૨૦૦૦.

મુલ્ય અડધો આનો.

અર્પણપાત્રિકા.

રંક મનુષ્યોનું રક્ષણ કરનાર અને આર્યોના અમુલ્ય
ખજાનારૂપ ઢોરોને બચાવવા માટે જે વીરપુરૂષો
પોતાના ધનનો સદુપયોગ કરે છે, તેવા
ધર્માત્માઓને આ મારો લઘુગ્રન્થ
પ્રેમપૂર્વક સમર્પણ કરૂં છું.
તે કૃપા કરી
સ્વીકારશોજી.

ઠે. લુણસાવાડે
મોટી પોળ.
અમદાવાદ.

લી. સેવક.
શા. કેશવલાલ જમનાદાસ.
પાલખીવાળા.

મેઘરાજાને વિનંતિ.

ઇશ્વર સ્તુતિ.

માલિની છંદ.

અભરણુ ભરનારા હે વિભુ વિશ્વત્રાતા,
અકળ બળ પ્રભુ તું પ્રાણીને પ્રાણુદાતા;
હરિદુઃખ હરનારા જીવને મુક્તિદા તું,
પ્રમરૂં શિવ નમાવી ગ્રંથ આરંભતાં હું.

(માન માયાના કરનારા રે) એ રાગ.

ઉર ધારો અરજ ઉર ધારો રે, મેઘરાજા અરજ ઉર ધારો;
પાયલાગુ કૃપાળુ પધારો રે, નથી એકે ઉગરવાનો આરો. ટેક.
આશા રાખીતી હૈયે ઘણી પણ, દેખ્યો નિરાશા કીનારો,
હામ હવે ના રે'તી હૃદયમાં, જાએ ચાલ્યો જોગ સારો રે–મેઘરાજા
પુત્રો તજી શું જાશો પિતાજી, ઉરે દયાળુ વિચારો,
ભૂખી ભૂમી ને લૂખી લતાઓ, સૂકાતી તેહ સુધારો રે–મેઘ૦
ગાયો ભેંસો ને બળદો બીચારા, પાડે ઘણા પોકારો;
ઘેટાં અજાઓ જોતાં જણાએ, પામે ન પૂરતો ચારો રે. મેઘ૦
વિશ્વપતીને ઝાઝું શું કહીએ, વિનતિ અમારી સ્વિકારો,
દેવ દયાળુ સૌએ જાણોછો, દુખદરીયેથી તારો રે—મેઘરાજા.
જગ્તજનોને કીધા પ્રભુ તેં, ક્રોડોગણા ઉપકારો,
બેઉ કરજોડી કેશવ કહે છે, આવી અમોને ઉગારો રે—મેઘ૦

ગીતિ.

અરજી આ ઉરધારી, દીનદયાળુ રાજાના રાજા,
પધારજો પ્રેમેથી, વગડાવીને નવરંગી વાજાં;
અમાપ સંકટ આજે, આપ ન આવ્યાથી અમને થાએ,
ગાયો જે ગુણવંતી, ખડસાટે ચાટે વેળુ હાયે !
તળાવમાં તરફડતાં, જળવિણુ જળચર પ્રાણી બહુ આજે,
એહ દયા ઉર આણી, વેગે આવો બચાવવા કાજે.
પડતાપર છે પાટૂ, મરતા માથે માર ન સહેવાશે,
જો રીસાયા તો તો, દુનીઆં કેરી દુરદશા થાશે;
છોરૂ થાય કછોરૂ, પણુ નવ પિતા રોષ કરે કાંઇ,
એવું મનમાં ધારી, મેઘરાયજી આવોને આંહી.

ભુજંગી છંદ.

પ્રભુ મોકલો વેગથી મેઘરાજા,
અધીરા થઇને જુએ રાહ ઝાઝા;
પુરા પ્રેમ સાથે દયા ઉર લાવો,
સઉ પ્રાણીઓને ક્ષુધાથી બચાવો. ૧
મરે ભુખના દુઃખથી ભેંસ ગાયો,
મહા ધોરીને વાયરો એહ વાયો;
કરોડો મળીને કરે પ્રાર્થનાઓ,

સઉ પ્રાણીઓને ક્ષુધાથી બચાવો. ૨
સ્વીકારો હવે વિનતિ વિશ્વસ્વામી,
તમારા વિના છે ભૂમિ આ નકામી;
બન્યાં ઝાંખરાં તુલ્ય ઘેટાં અજાઓ,
સઉ પ્રાણીઓને ક્ષુધાથી બચાવો. ૩
બળે તાપથી અંગમાં લાહ્ય જાણો,
દુઃખી બાળકોની દયા ઉર આણો;
નથી નીર ખાલી પડયાં છે તળાવો,
સઉ પ્રાણીઓને ક્ષુધાથી બચાવો. ૪
ભમે માનવી ભીખ માટે હજારો,
રડે તેમને જોઈ થાએ ધ્રુજારો;
ત્વરાથી કૃપાળુ તમે આંહિ આવો,
સઉ પ્રાણીઓને ક્ષુધાથી બચાવો. ૫

દોહરો.

રાજા રાણાઓ અને, ગરાસીઆ ગુણવાન;
શેઠો શાણા ભૂલીયા, મેઘરાય વિણ ભાન.

મનહર છંદ.

વો'રા, કાછીયા, સુતાર લુહાર ને ધોબી માળી,
દરજી, તંબોળી, કોળી, મેઘને સંભારે છે;
સોની, મોચી, ભવૈયાને, ગવૈયા ગાણું ગાનારા,

વહીવંચા સંચાવાળા જીવ બહુ બાળે છે;
પંચોળી ને ભાવસાર કણબી કડીયા ઘાંચી,
વાણીયા વિવિધ રીતે પોતે મન વાળે છે,
બ્રાહ્મણ ને ભાટ લોક થોકેથોક શોક કરી,
મેઘરાય તુજવિણ જીવવું ધિક્કારે છે.
કંદોઇ ને કણશારા, મરેઠા ને મારવાડી;
રાવળ અને રબારી, ચાહે ફરી રીતથી,
વિગેરે ઘણીક નાત અહોનિશ યાદ કરે;
નિહાળે ગગન ભણી, સઉ એક ચિતથી,
ગામને નગરઘણા, ઝંખતાં જણાય આજ,
દીલગીરી ઉર ધરી માગે મેઘ ગીતથી,
એથી આ અરજ સુણી દયા ઉર આણો હવે,
કરજોડી કહે સઉ પધારોને પ્રિતથી.

દોહરા.

ક્લેશ કરે મનમાં અતિ, માનવ ઠામે ઠામ;
સૃષ્ટિમાં વૃષ્ટિ તણી, બૂમો ગામેગામ.
કલકત્તા, કાશી અને, કોટા, કો'લાપુર;
મારવાડના લોક પણ, દીલગીર થયા જરૂર.
ઘોઘા શોકાતુર છે, ગોંડળ છે પણ તેમ;
કોપ કર્યો શું કારમો, લાવ હવે તું રે'મ.

ભાવનગર ને ભૂમલી, વીજાપુર વઢવાણુ;
ડભોઈ, જંબુસર અને, વડોદરા પણુ જાણુ.
પાટણુ, મે'સાણા ભણી, ઝંખે છે દિ–રાત;
પેથાપુર અને કડી, કલોલ પણુ એ વાત.
મે'સુર ને મદ્રાસમાં, ઢોરો મરે અપાર;
ગોવા ને મલબારના, લોકો કહે ઉગાર.
નડીયાદ નાંદોદ ને, નાગપુર નાશિક;
ત્રંબક, પંઢળપુરના, કહે થયું નહી ઠીક.
ચિતોડગઢ ને ગોધરા, લુણાવાડા નેટ;
કુપડવંજ ને ઠાસરા, આણુંદ ને ઉમરેઠ;
ગામ શે'ર બાકી ઘણાં, લખતાં નાવે પાર,
અરજી આખા હિંદની, મેઘરાય ઉરધાર.

લલીત છંદ

અરર ઓ પ્રભુ આમ શું કર્યું, હ્રદય રોષથી કેમ તેં ભર્યું,
પરમ પ્રેમની રે'મ શું ખસી, હ્રદયની દયા ક્યાં જઇ વસી;
ઝડપ જેઠમાં તેં કરી ખરી, પણુ પછી તને જોયો ના ફરી,
અધિક કેર તેં કેમ આદર્યો, સહન શી રીતે તે જશે કર્યો.
ગગન મંડળે વાદળાં કરે, પલકમાં પછી તેજ ત્યાં ધરે,
વરસીઓ કહીં ક્યાં જતો રહ્યો, ટળવળે અહિં ક્રુર શું થયો;
દીનજનો તણી રોજીયો ગઈ, ફીકર ઉરમાં ચાલતી થઇ,
શીર ધરી ફરે કાષ્ટ ભારીઓ, પણુ નડે બહુ મોંઘવારીઓ.

ટળવળે ધણી ગાય ભૂખથી, મરણુ પામશે એહ દૂખથી,
કડબનું હવે નામ ના મળે, રૂદન તે વિના રાયકા કરે;
બળદ બાપડા ઝાંખરાં થયા, મુખ દયામણે માગતા રહ્યા,
તમર આવતાં જાય છે પડી, થઇ ગઈ બધી શામ ચામડી.
સઉ તળાવમાં શંખલા ઉડે, જળવિના મીનો તાપથી બળે,
જળચરો બળી ખાખ થૈ ગયાં, રણુ સમું દીસે છે હવે તિહાં,
કંઈ જણે કુવા ચાલતા કર્યા, પણુ સરોવરો જાય શેં ભર્યાં,
અધીક તાપથી તાપણી થઈ, સરવ વાવણી ધૂળમાં ગઇ.
અન ઉગાડતાં બી બળી ગયું, રણુ રહ્યું શીરે દૂઃખ એ થયું,
ઉજડ ભાસતાં ખેતરો હવે કરડવા કરે એ અનુભવે;
ખચીત ખેડુતો બા'વરા ફરે, ફીકર ઢારની ઉરમાં ધરે,
જન જનાવરો ઝંખતાં રહ્યાં, તરત તે'મની, લાવતું દયા.
નવનવાં થતાં કષ્ટ હ્યાં અતિ, રહી ન સુખની આશ પા રતી.
જન રૂડા મળી માગવા ફરે, રજનીએ ઘણુા વેશ આદરે;
કવણુને નમી પ્રેમથી અતિ, કરગરી કહે બોરવા નથી,
અમતણા પિતા જાણુશું અમે, ધરમ રોટલો આપજો તમે.
કરમ આ નડે તેમને કયાં, ચતુરમાસના માસ બે ગયા,
જળસ્થળે જઇ દે વધામણાં, વિવિધ આખડી રાખતા ઘણા;
નગર બા'ર જૈ જ્યાફતો કરી, કરગરી કહ્યું આવતું હરી,
પણુ દયાનિધિ જાય શું ખશ્યો, ઉરદયાતજી કયાં જઈ વસ્યો.
કર ક્ષમા પ્રભુ પાય લાગીએ, અરજ ઉચરી મેઘ માગીએ.

માલિની છંદ.

અરર અરર આજે, હિંદમાં શું થયું આ,
જરૂર જરૂર માર્યો, મેઘરાયે પૂરો ઘા;
સરર સરર સામો, આવતો કાળ દીસે,
કરર કરર કાપી, કાળજું દંત પીસે.
ભડ ભડ ભડ જ્વાળા, લાગતી અંગ માંહે,
તડ તડ તડ તેવા, તાપથી જીવ જાએ;
રડી રડી રડી રંકો, આંખ આંસુ ભરે છે,
ઘડી ઘડી ઘરમાંહે, ભાન ભૂલી ફરે છે;
નહિ નહિ નહિ ભાગે, ભૂખ કોથી અમારી,
અહિં અહિં અહિં આવો, વિનતિ ઉર ધારી.

(બેડો બાઈ બુડતો તારો રે—) એ રાગ.

અરેરે, આ દુખ એવું રે, જોયું નથી બીજું એ જેવું.
ઘાસ ચારા વિણુ ગાયો ને ભેંસો ભૂલી ભમે છે ભાન;
બળદ બિચારા પાડે બરાડા ત્રાહિ ત્રાહિ ભગવાન. અરેરે.
ભૂખના દુઃખથી ઘેટાં અજાઓ વેચાતાં ઠામેઠામ,
દેખીને દીલે થાય ધ્રુજારો જાય કસાઇને ધામ. અરેરે.
તરફડી મરતાં જળચર જીવો ઝુરવા લાગ્યાં ઝાડ,

પંખીની આંખોથી આંસુ પડે અને ડોલવા લાગ્યા પા'ડ. અ.
માનવ ચિંતાતુર ફરેને ધરતા તા'રૂ ધ્યાન,
બંદગી દા'ડી રાત કરે છે હિંદુને મૂસલમાન. અરેરે.
આકાશમાં અજવાળું દીસે ખુટ્યાં સરોવર નીર,
કેનું કઠણુ હોય કાળજું એવું ધારી શકે ત્યાં ધીર. અરેરે.
ખાલી ખોખું હિંદ થયુ છે છપ્પનસાલથી જાણુ,
મરતા માથે માર પડયો તો મંડાશે મો'કાણુ. અરેરે.
મેઘવિનાની ભૂખી ભૂમી, ભાળતાં ખાવા ધાય,
માનવનાં મૂખ જોતાંની સાથે, કંપવા લાગે કાય. અરેરે.
દોષ કદી અમ હોય તથાપિ રોષ તજો રાજન,
હોશ સઉના ઉડી ગયા છે લેશ ન ધીરજ મન. અરેરે.
જીવનદોરી નાથ અમારી છે તમ હાથ જરૂર,
દૂખ દીનોનું ઉરમાં આણો છેક ન થાશો કુર, અરેરે.
ભૂખના દૂઃખથી ભારે ન કોઈ આ દૂનીઆમાં દૂઃખ,
મે'ર કરીને મેઘ પધારો થાય અમોને સૂખ. અરેરે.

(રાગ ધીરાના પદનો.)

મોંઘા મેઘ માનો રે જગતના રાજા તમે;
દયા ઉર આણો રે આશા રાખી બેઠા અમે. ટેક.

દોષ અમારા હોય તથાપિ, રોષ ન ધરશો લેશ,
દીનદયાળુ દેવ તમારૂ, સ્મરણ કરીએ હમેશ;
દુઃખી બાળ દેખી રે, આવો પ્રભુ આવા સમે. મોંઘા. ૧
માહરાજાના મુગટ સાચા, જીવનના આધાર,
વેદ વખાણે મોટા માને, કોઇ ન પામ્યા તમ પાર;
મેઘ મેઘ ભાખી રે, બેઉ કરજોડી નમે. મોંઘા. ૨
છપ્પનકેરી થપ્પડ સૌને સાલે શીરમાં હાલ,
બાર વરસમાં પાક ન પૂરો પાકયો એકે સાલ;
કાંણી કોઠી કીધી રે, દાણા કાઢી કયાંથી જમે. મોંઘા. ૩
ખેતર ખોયાં ઢોર ગમાવ્યાં, ઠામ ન રે'વા માટ,
સાફ કર્યુંતું છપ્પનકાળે, વેચી ઘરનો કાટ;
જેવા જોગી તેવા રે, થયાઘણા છે આ સમે. મોંઘા. ૪
સુખનો સાગર સૌએ જાણે, આ દુનીઆની માંહ્ય,
સ્વર્ગ વિષે પણ શ્રેષ્ટ ગણુઓ, જ્યાં જ્યાં છે તમ છાંય;
ત્યાં ત્યાં સુખ સારૂ રે, તમે ન ત્યાં દુઃખો દમે. મોંઘા. ૫
રંકજનો ને ગાયો દયાથી, રોષ તજો રાજન,
આપવિના સૌ જળચર જીવો તરફડી તજતાં તન;
તેની વા'રે ધાજો રે, મો'ત હવે માથે ભમે. મોંઘા. ૬

(સુણુ સટોરીયા, સટ્ટાના કુસંગે બટ્ટો લાગશે.) એ રાગ.

ઓ જગતપતી, કર કરૂણા તુ ચોમાસુ વહિ જાય છે,
સૂણુ અરજી આ, મેઘ વિનાની દુનિયાં દૂખી થાય છે. ટેક.
ગાયોને ઘાસ નથી મળતુ, બળદોનું ઉર રૂહે બળતુ;
ભેંસોનુ અંગ દીસે ગળતુ—ઓ જગતપતિ.
ઉંટોની ઉંડી ગઈ આંખો, ઘોડાનો રંગ થયો ઝાંખો;
પક્ષી ભાગી બેઠાં પાંખો, ઓ જગતપતિ.
બકરાં ભૂખે બેઠાં હેઠાં, પાણી પાણી ઝંખે ઘેટાં,
દૂખીયાં બીજાં બહૂએ દીઠાં, ઓ જગતપતિ.
ઢગચોર તણી વાતો ચાલી, ગપગોળા ગડગડતા ભાળી;
માનવ મુખથી ઉડતી લાલી, ઓ જગતપતિ.
ચઢતા દિન—પરદિન ભાવ અતિ, ધુળધાણી થાય હવે ખેતી;
ધીરજ મનમાંહ્ય નથી રે'તી, ઓ જગતપતિ,
આંખે આંસુ ખરતાં આજે, ભૂખ્યું ઉદર ભરવા કાજે;
દૂખનું વાદળ શીરપર ગાજે, ઓ જગતપતિ,
મરતાં મીન આજ તળાવમહિ, તરફડતાં તે જોવાય નહિં;
વરડા ખોદે શું થાય તહિં, ઓ જગતપતિ,
છેતરીઆ છે છપના કાળે, તે ઝાળ હજી સૌને બાળે;

અડસઠ તેનો કાકો ભાળે, ઓ જગતપતિ.
અરજી અમ નાથ ઉરે ધરજો, કરૂણાનિધી વૃષ્ટિ કરજો;
નદી, ને'ર, સરોવરને ભરજો, ઓ જગતપતિ.

ગૌરક્ષા કરવા સજ્જનોને વિનંતી.

(ગોપીચંદ લડકા) એ રાગ.

ગાયો ન હોત તો, પામત ક્યાંથી રે એવી વસ્તુઓ ટેક.
દહીં, ઘૃત, દૂધપાક, જલેબી, બાસૂદી બળદાર; (૨)
પેંડા, બરફી, મનહર મે'સુર, મોહનથાળ શ્રીકાર. ગાયો. ૧
મોતીચુર, દળ, હલવો, ઘેબર, ગુંદવડાં ગૂલજાર; (૨)
લાડૂ, પૂરી, ને પકવાનો, મગદળ મા' સૂખકાર. ગાયો. ૨
બાજરી, ઘઉં ને ગવાર ચોખા, મગ, તલ, અળશી તેલ; (૨)
એરંડી, બંટી, મઠ, ચોળા, વાલ, અડદ પકવેલ. ગાયો. ૩
તુર, મસુર, મકાઇ, બાવટો, ધાનની રેલમછેલ; (૨)
જુવાર, ખસખસ અને ખોપરાં, તલમાંનું જે તેલ. ગાયો. ૪
સરસ કડબ ને સુંદીર સાંઠા, શેરડી, ગોળ, કપાસ; (૨)
કણુ કણુસલે, ચણા પોપટા, શીંગો અધિકુ ઘાસ, ગાયો. ૫
ટેટી મગફળીઓ કોઠીંબા, મન માની મીઠાસ; (૨)

અનાર, કાજુ, અને એલચી, બદામ મેવા ખાસ. ગાયો. ૬
ભીંડા, તાંદળજો, મેથીને, કારેલાં, વંત્યાક; (૨)
કોળું, મૂળા, અને મોધરી, કોબી, ચીભડાં શાક. ગાયો. ૭
ધાણા, જીરૂ, હળધર, મરચાં, કોકમ ને કોથમીર; (૨)
હીંગ, લવીંગ, અને તજ તીખાં, તંબાકુ તપખીર. ગાયો. ૮
આદુ, લીંબુ, રાઈ, લસણુની, મનમાની તતખીર; (૨)
કેળાં, કંકોડાં પંડોળાં પરવર, ખાય અમીર. ગાયો. ૯
જામફળો ને રામફળો બહુ, સીતાફળ, અનનાસ; (૨)
પપૈયાને બોર સંતરાં, મોસંબી મુખવાસ. ગાયો. ૧૦
દ્રાખ, પનસ, પસ્તાં, ચારોળી, ને ખુબ ખજુર મીઠાસ; (૨)
જલદ જાયફળ, જાવંત્રીને, કેસરની શુભવાસ. ગાયો. ૧૧
ડોલર, ચંપો, અને મોગરો, ગુલદાઉદી ગુલજાર; (૨)
કણેર, હીરપણું, મરવો મોંઘો, જાસુ જે જળદાર. ગાયો. ૧૨
સંઘેસરો ને ખાસ સરગવો, કમળ પુષ્પ કળીદાર; (૨)
ગુલાબ ગોટા પુલ પાંખડી, સો જનને સુખકાર; ગાયો. ૧૩
અંગરખુ ને ધોતી, પાઘડી, દુપટ્ટાના કોડ; (૨)
કુડતું, કબજો, કોટ, પાટલૂન, મન વાંચીત મરોડ. ગાયો.૧૪
શાલ, દુશાલા, તળાઈ, ગોદડી, પગે બૂટની જોડ; (૨)

નવરંગી વસ્ત્રો મા' મૂલ્યાં, ને ઉપયોગી છોડ. ગાયો. ૧૫
દરદ મટાડણુ દવા દૂધ ઘી, થકી થાય તૈયાર; (૨)
અર્કબને અવધી દુઃખ ટાળણુ, જગજનને સૂખકાર. ગાયો૧૬
તેલ અને અત્તર સુવાસી, રોગ સઉ હણુનાર; (૨)
ઔષધિ આ અવની માંહે, મળતી અતિ શ્રીકાર. ગાયો. ૧૭

શૉક્યોના ઝગડા

અને

પતિનો પસ્તાવો

(કિંમત એક આનો) પોસ્ટેજ જુદું.

ઉપરના નામનું અતિ ઉપયોગી અને ગમ્મતની સા
જ્ઞાન આપે તેવું રોયલ સોળ પેજી બે ફરમાનું એક રમુ
પુસ્તક અમારી તરફથી થોડા દિવસ થયાં બહાર પાડવામાં
આવ્યું છે. માટે જે સજ્જનોને મંગાવવા મરજી હોય તેમણે
નીચેને શિરનામે લખી મંગાવવા કૃપા કરવી.

(બક્ષીસ તરીકે વહેંચવા માટે આ પુસ્તકની સામટી પચાસ અગર તેથી વધુ નકલો મંગાવનારને અડધી કીંમતે આપવામાં આવશે.)

લી. સેવક.

કેશવલાલ જમનાદાસ પાલખીવાળા.

ઠે. લુણુસાવાડે મ્હોટીપોળ ઘર નંબર ૩૮૬૪.

અમદાવાદ.